II. PILIAKALNIAI IR GELEŽIES AMŽIAUS GYVENVIETĖS

Arvydas Malonaitis

DAUGLAUKIO GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI

1991m. VPI tyrinėjant Dauglaukio (Tauragės raj.) kapinyną patikrino sąsmauką tarp dviejų kalvelių. Po 2 metrų storio supustyto smėlio sluoksniu rado nestorą kultūrinį sluoksnį su smulkiais degėsiais ir lipdytinės keramikos šukėmis. Kadangi šis sluoksnis buvo giliai, o perkasa nedidelė, tuomet pavyko nustatyti, kad jis rytų kryptimi leidžiasi gilyn. Nedidelis atstumas tarp kapinyno rytinėje dalyje aptiktų kapų ir kultūrinio sluoksnio vietos leido manyti, jog vargu ar čia bus gyvenvietė. Šiam klausimui išaiškinti ir buvo organizuojama 1991m. ekspedicija. Jos metu buvo ištirtas 100 m^2 plotas, įskaitant ir 1990m. tirtą plotą, surinkta 847 smulkios puodų šukės, 31 kaulo fragmentas, vienas žalvario ir trys geležies šlako gabaliukai, aptikta viena didelė ir keletas mažų stulpaviečių, rastas vienas kapas.

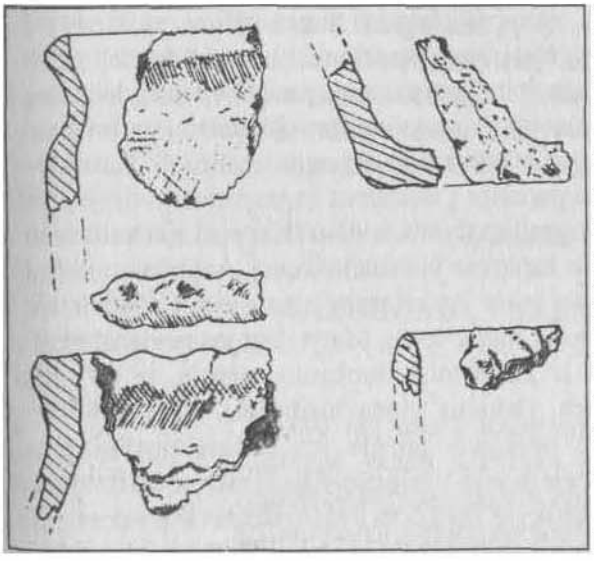

Dauglaukio gyvenvietės keramika

Tyrinėjimo metu išryškėjo tiriamojo ploto stratigrafinė struktūra.

susidedanti iš penkių sluoksnių:viršutinio supustyto smėlio sluoksnio storis beveik 2m. Po juo yra 0,l-0,3m storio pilkos spalvos maišyto smėlio sluoksnis, turintis nedidelį nuolydį į rytų puse.. Giliau juodos spalvos santykinai kietas kultūrinis sluoksnis, turintis 9° nuolydį į rytų pusę. Jo storis- apie 0,2 m. Ketvirtas sluoksnis 0,3-0,7m storio maišyto smėlio. Jo spalva nuo rusvai geltonos viršuje iki balzganos apačioje. Įžemis- balzganas smėlis su molio priemaišomis. Jame ūkinės veiklos pėdsakų nepastebėta.

Daugiausia radinių buvo aptikta ketvirtojo sluoksnio viršutinėje dalyje. Čia telkėsi didžioji dauguma puodų šukių (pav.). Be puodų šukių čia buvo aptikti visi kaulo fragmentai. Mažiausiai radinių buvo antrame sluoksnyje- iš viso 16. Tai vienas žalvario ir trys geležies šlako gabaliukai, dešimt lipdytinės keramikos fragmentų ir dvi žiesto puodo šukės. Šiaipjau šukės sudaro didžiausią radinių grupę. Tiesa, didesnė jų dalis tai smulkučiai fragmentėliai. Pagal gamybos technologiją visos šukės, išskyrus dvi, yra lipdytinės. Pagal paviršiaus ypatybes rastąsias šukes galima suskirstyti į silpnai grublėtas ir lygiu paviršiumi. Surasta 9 dugnelių ir 20 kaklelių fragmentų. Tarp pastarųjų pasitaikė puoštų duobučių eile briaunos viršuje ir pasvirusiomis įkartėlėmis po briauna. Kakleliai nevienodo storio ir įvairiai poliruoti. Rastosios šukės labai panašios į randamas kapinyno teritorijoje. Tai kol kas vienintelis požymis, leidžiantis spręsti apie kultūrinio sluoksnio ir kapinyno vienalaikiškumą. Anksčiau minėtos žiesto puodo šukės yra vėlesnio laikotarpio. Gyvenvietėje surasta keletas stulpaviečių. Matyt, kad jos nevienalaikės, nes buvo ir kultūrinio sluoksnio viršuje, ir po juo. Stulpavietės, išskyrus vieną, nedidelės- 5x6, 6x8 cm. Šiaurinėje perkasos pusėje jos sudarė puslankį, o pietvakarinėje pusėje- tiesią eilę. Kitose vietose jos išsidėstę padrikai. Išsiskyrė 18x22 cm dydžio stulpavietė vakarinėje perkasos dalyje. Natūroje tai buvo beveik 2m ilgio stambių horizontalių degėsių juosta pasibaigianti vertikaliais

degėsiais, pereinančiais į tamsią dėmę. Šio sudegusio ir nuvirtusio stulpo viršūnė buvo apčiuopta jau bandomųjų kasinėjimų metu 1990m.

Tyrinėjant šiaurinėje perkasos dalyje atidengtas maždaug 5 metų vaiko kapas. Kapo duobės kontūras išryškėjo tik 1.4m gylyje, o griaučiai pilnai atidengti 1,9 m gylyje. Mirusysis buvo palaidotas galva 200° pietvakarių kryptimi. Dešinėje pusėje, krūtinės srityje aptiktas sunykusios organinės medžiagos gniužulėlis, kurio viduje buvo suaugusio žmogaus žalvarinis žiedas. Pagal jį kapas datuotinas XIV-XV a.

Kokias išvadas galima padaryti iš pirmųjų kasinėjimų? Visų pirma, kasinėjimai parodė, kad tuometinis vietovės reljefas smarkiai skyrėsi nuo dabartinio. Galima drąsiai teigti, kad kapinynas iš tikrųjų buvo kalvelėje, o gyvenvietė-šlėnyje. Aišku, kad tyrinėta gyvenvietės pakraštyje, labai mažai gyventojų ūkinės veiklos pėdsakų. Galimas daiktas, kad tai iš tikrųjų nėra gyvenvietė pilnąja žodžio prasme, o speciali gyvenvietės vieta, šalia kapinyno skirta apeigoms.

Antrojo sluoksnio radiniai leidžia daryti išvadą, kad jame aptikta vėlesnių laikų gyventojų ūkinės veiklos pėdsakų, galimas dalykas, su dar vienos gyvenvietės pakraščiu.

Donatas Butkus, Julius Kanarskas

LAZDININKŲ (KALNALAUKIO) SENOVĖS GYVENVIETĖS

1991 m. vasarą kasinėjant Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyną, esantį Kretingos rajono Darbėnų apylinkėje, nedidelėje kalvelėje po IIIa. kapais (žr.Butkus D., Kanarskas J. Lazdininkų plokštinio kapinyno tyrinėjimai 1991 metais), aptiktas tamsios žemės sluoksnis, maišytas su retais degėsiais ir pavieniais suanglėjusios medienos gabaliukais.

Kalvelės pietvakariniame šlaite sluoksnis buvo 36 cm,